
Äktenskapet

- en bild på Kristus och kyrkan

Äktenskap och familj är instiftat för att uppenbara Guds kärlek, och till Guds ära – för att sprida Guds härlighet. Familjen är också det mänskliga samhällets grundläggande enhet, fanns till före såväl samhälle som stat och har därför rätt till dessa mer omfattande institutioners stöd och skydd. Men äktenskap och familj är också utsatta för stora påfrestningar i dag.

Av Ola Nilsson

Varför är då äktenskapet så centralt? Beror det på att äktenskapet är den första samhällsliga institutionen, som Gud instiftar i det oskuldsfulla Eden (1 Mos 2)? Eller på att hälften av budorden på den andra lagtavlan handlar om äktenskap och familj (2 Mos 20)? Eller kanske på att Jesus använder just familjen som modell när han etablerar sin församling (Matt 12)?

Allt detta spelar in, men frågan är om vi inte finner det tyngst vägande skälet i det som fortfarande ligger i framtiden, men som vi har fått en föraning av i aposteln Johannes text från ön Patmos. Den handlar om Guds ”varför” – Guds vilja och syfte – bakom äktenskapet (Upp 19:6-9):

”Halleluja! Herren vår Gud den Allsmäktige är nu kung. Låt oss glädjas och jubla och ge honom äran, för Lammets bröllop har kommit och hans brud har gjort sig redo. Skinande rent linne har hon fått att klä sig i.” Linnet är de heligas

rättfärdighet. Och ängeln sade till mig: ”Skriv! Saliga är de som är bjudna till Lammets bröllopsmåltid.”

Här ser vi hela skapelsens syfte, att en dag ska Lammet som blev slaktat stå brudgum. Världens frälsare ska – i ära, Halleluja – ta sitt blodvunna folk till sig.

FÖREBILD OCH AVBILD

Och! Det var denna bild som skapelseberättelsens ”vi” – Gud Fadern, Sonen och den helige Ande – hade för sina ögon, när de skapade människan och instiftade äktenskapet. Gud kunde ha gjort det helt annorlunda när människosläktets fortbestånd skulle säkras, men han valde att ta denna bild, som är hela tillvarons syfte, för att skapa en gestalt, en avbild, för att det ständigt ska gå att se: Kristus älskar oss. Paulus säger (Ef 5:1f):

Lev i kärlek, så som Kristus har älskat oss och utgett sig själv för oss som en offergåva, ett väl- doftande offer åt Gud. Men sexuell omoral och all orenhet eller girighet ska inte ens nämnas bland er...

I slutet av denna argumentationslinje ger Paulus oss den direkta kopplingen mellan man-hustru och Kristus-kyrkan, det vill säga mellan avbilden (äktenskapet) och förebilden: ”Denna hemlighet är stor – jag talar om Kristus och församlingen.” Och som för att ytterligare driva argumentet till sitt slut säger han direkt: ”Men vad er angår...” Tanken flödar från att hemligheten är stor, vi har denna förebild, men nu ska detta förverkligas såsom en avbild för alla att se här: ”Men vad er angår... ska var och en älska sin hustru som sig själv, och hustrun ska visa respekt för sin man.”

HUR EXAKT INSTIFTADE DÅ GUD ÄKTENSKAPET?

Moses ger oss förklaringen i sin första bok (1:26 och 2:24f), och Herren klargör det ytterligare i Matteus 19. Han gör det: 1. genom att själv föra fram Eva till Adam; 2. att själv ge instiftelseorden; och 3. genom att i varje enskilt äktenskap aktivt foga samman man och kvinna till ett. Men ännu mer grundläggande är att han gör det genom att överhuvudtaget skapa människan till man och kvinna. Detta är också den naturrättsliga förklaringen:

Vi människor har tolv kroppsfunktioner och är själv tillräckliga i samtliga – vi behöver ingen annan för att andas eller uppta näring osv. – förutom i en funktion som är delad i två kroppar. Liksom violinen och stråken är ett instrument i två delar, kan människans fortplaningsfunktion inte spelas förutom av en man och en kvinna.

Ordet sex (i betydelsen kön/könsumgänge) har samma tankeursprung som siffran 6, då det talar om de två delarna av en helhet eller hälften+hälften som blir ett helt: ”de två skall bli ett.” (Siffran 6 startar ju den andra hälften av 10-talet: 1-2-3-4-5 och 6-7-8-9-10.) Det är för att människan är skapad till man och kvinna, som

äktenskapet instiftas som en ram kring den sexuella dragningskraften mellan man och kvinna för släktets fortlevnad.

ÄKTENSKAPET OCH GUDS VILJA

Att Gud väljer att instifta äktenskapet på detta sätt, beror på att han vill att relationen mellan man och kvinna ska vara en av de främsta platserna på jorden där hans eviga och trofasta förbunds-kärlek blir synlig. Gud instiftade äktenskapet för makarnas egen skull, men också för att det bara är i föreningen mellan en mans och en kvinnas liv som ett barn kan bli till. Guds goda vilja är att barn ska få växa upp i en atmosfär där de blir medvetna om hans kärlek genom sina föräldrar. Den kärleken måste lysa fram i både sin kvinnliga och sin manliga gestaltning, eftersom man och kvinna utgör Guds avbild tillsammans. Guds kärlek är både moderlig (1 Thess 2:7) och faderlig (1 Thess 2:11).

”Den kärleken måste lysa fram i både sin kvinnliga och sin manliga gestaltning, eftersom man och kvinna utgör Guds avbild tillsammans.”

Detta är inte något nytt, utan har proklamerats vid mången vigsel i våra kyrkor:

Äktenskapet är ett heligt förbund förordnat och välsignat av Gud, himmelens och jordens skapare. Det är äktenskapets mening att ge vidare den kärlek som är av Gud. Därför är det er uppgift att älska och ära varandra. Gemensamt skall ni ha ansvar för ert hem (och för barnens kristna fostran). Man och hustru skall trofast stå vid varandras sida, i glädje och sorg, i ljusa och mörka dagar. Ni får hämta kraft i bön och gudstjänst, i Guds ord och sakrament. Den rikedom som ligger i äktenskapet är stor. Där man och hustru lever i Guds förlåtelse får de hjälp att förstå och förlåta varandra. Så kan äktenskapet förverkligas efter Guds vilja.

Hur förhåller sig det kristna äktenskapet och familjen till samhället? Vilka möjligheter och hot finns?

I FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna kan vi hämta en samhällsgrundande definition. Den säger: ”Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och har rätt till samhällets och statens skydd.” Tidigare säger deklarationen att denna familj har sitt ursprung i äktenskapet mellan man och kvinna: ”Fullvuxna män och kvinnor har rätt att utan någon inskränkning med avseende på ras, nationalitet eller religion ingå äktenskap och bilda familj.”

När vi föds, kastas vi alltså inte ut i ett tillstånd av radikal individualism, enligt deklarationen, utan föds in i den mest grundläggande samhörigheten: familjen. Samtidigt som vi blir till som individer, blir vi till som medlemmar i en familj – och i förlängningen i samhället.

Samhället bygger alltså inte på individen utan på familjen som minsta, grundläggande enhet. Bara där finns förutsättningen för att bilda, expandera och föra ett samhälle vidare. Inom familjen löses det mesta av välfärden, och först när egna resurser inte räcker till vänder den sig utåt – först till släkt, vänner och grannskapet – därefter till samhället i stort. Om jag får sammanfatta: ”It takes a village to raise a child – but it takes families to raise a village.” (Det krävs en by för att uppföstra ett barn, men det krävs familjer för att uppföra en by.)

SES FAMILJEN SOM GRUNDEN?

I FN-deklarationen hör vi ekot från Skapelsens morgon, och vi ser också att den kristna övertygelsen sammanfaller med det natur- och mänskorsrättsliga perspektivet. Hur lever då samhälle och stat upp till detta i dag? Låt mig ge några exempel:

Familjernas mer direkta inflytande över de samhällseliga, gemensamma lösningarna har både ökat och minskat. Föräldraskapet stadgar alltså föräldrarnas ansvar: de ska ”bevaka att barnet får

tillfredsställande försörjning och utbildning”. I dag har t.ex. vi rätt att välja skola. Men vilket inflytande har familjen i realiteten?

Också Socialtjänstlagen erkänner detta ansvar i sin portalparagraf, när den säger att människan har ”ansvar för sin och andras sociala situation” och att socialtjänstens primära uppgift är att ”frigöra och utveckla enskilda och grupperns egna resurser.” Men gör kommunen detta? Vilket stöd ges?

STATENS KONFLIKT MED FAMILJEN

I de senare citaten ser vi också *lagstiftarens* svårighet att ge ”familjen” sitt erkännande – de talar hellre om ospecificerade ”grupper”...

Förhållandet mellan familj och stat är komplicerat, vilket bl.a. den katolske tänkaren G K Chesterton visat: Staten vill styra familjen, eftersom den är den enda institution som kan utmana staten – den är ju helt beroende av familjen för sitt fortbestånd!

Kanske är det därför staten avkrävs på skydd av FN, så att lagar inte stiftas för att främja staten – eller politikernas intresse – framför familjens behov och (guda)givna ansvar. Bara den som tror att barnet är givet åt staten, kan t.ex. försvåra för familjen att själv ge sitt barn omsorg. Eller utbilda i enlighet med sin övertygelse. Osv.

KYRKAN: MED RÄTT ATT HÄVDA SIN SYN

Hur ska vi då som kristna och kyrka förhålla oss till frågor om äktenskap och familj i relation till samhälle och stat?

För det första ska vi stå för vår uppfattning, vilket den statlige utredaren Hans Regner också slår fast som vår rätt: ”Lagstiftaren kan inte diktera trossamfundens uppfattningar om äktenskapet. [...]Lagstiftarens definition av äktenskapet behöver alltså inte vara bindande för trossamfundet och medborgarna på det sättet att andra uppfattningar om äktenskapet och dess närmare innebörd är uteslutna” (SOU 2007:17, sid 228).

Detta gällde specifikt den nya, könsneutrala

definitionen, men bör också ses i ett vidare perspektiv då det är den kristna övertygelsen som står i samklang med natur- och människorätten, vilket vi sett ovan. Detta bekräftas av Regner: Det som förklarats vara en mänsklig rättighet gällande äktenskapet avser *bara* man och kvinna (sid 229). Enligt FN:s kommitté för mänskliga rättigheter, Europadomstolen och EU-domstolen har samkönade par inte en rättighet att ingå äktenskap. Han bekräftar också att med *familj* åsyftas i Europakonventionen ”den på äktenskap grundade familjen”. Däremot har detta kommit att *tillämpas* också på andra, såsom när föräldrarna inte är gifta (sid 134).

Detta ger oss som kristna stöd och garanterar att vi som kristna måste bemötas med respekt för vår äktenskapssyn. Det ska gå att leva i samförstånd i det svenska samhället med olika uppfattningar.

SKA VI NYTTJA VÅR RÄTT?

Men ska vi då, för det andra, ta fajten för denna syn? Ja, primärt genom att vara ett exempel för vår övertygelse. Genom att pastoralt erbjuda stöd till krisande äktenskap. Genom att diakonalt gå in och vara stödfamiljer åt glömda barn. Genom att äta med de utstötta. Genom att adoptera önska. Osv.

Men jag tror också att vi behöver stå upp för vår kristna, människorättsliga övertygelse i kommande debatter om surrogatmoderskap, att barn ska kunna ha fler än två vårdnadshavare och månggifte, när exempelvis normkritiska grupper vill underminera naturrätten.

Men är det inte alarmism och katastroftänkande att varna för äktenskapets och familjens upplösning? Nej.

Boken *Marriage – a History* (2005) var tänkt att bli historikern Stephanie Coontz uppgörelse med just denna ”alarmism”, men när hon följde bevisen dit de ledde henne, kom boken istället att bekräfta det hon ville motbevisa. Hon skriver:

”Formerna, värderingarna och villkoren för äktenskapet förändras verkligen dramatiskt över

hela vår jord. Överallt håller äktenskapet på att bli mer av ett frivilligt val och mer sårbart. Överallt håller den tidigare förutsägbara kopplingen mellan äktenskap och föräldraskap på att nötas bort. Och överallt håller relationen mellan män och kvinnor på att genomgå hastiga och ibland traumatiska förändringar. Faktum är, insåg jag, att relationerna mellan män och kvinnor har förändrats mer under de senaste trettio åren, än de gjorde under de tidigare tre tusen.” (sid 2, min översättning)

De skäl Coontz såg till de dramatiska förändringarna kan sammanfattas med att den romantiska kärleken numera är ensam grund för äktenskapet (inte barnets trygghet osv.) och att relationerna mellan könen inte anses vara skapade, utan konstruerade.

Till detta skulle jag vilja lägga en tredje punkt: att hela det naturrättsliga och kristna tänkandet (att det finns ett syfte bakom skapelsens utformning) har ersatts av en ny övertygelse – också den ofta präglad av nästan religiöst nit.

SER VI KRISEN I SVERIGE?

Coontz ser inte något entydigt negativt i förändringarna, och självklart är romantik och kärlek mellan vuxna gott, liksom att bryta invanda mönster. Men det sker ofta till ett högt pris på andra sätt. Bland de som påpekat detta finns framlidne nobelpristagaren Gary Becker, och forskaren David Popenoe som under 90-talet satte fokus på ”det faderlösa Amerika” – för att visa på ett resultat av familjekrisen.

Denna kris finns också under ”radarn” i Sverige. USA är det land där lägst andel barn lever tillsammans med både sin mamma och pappa – bara 6 av 10. Men Sverige kommer på andra plats med 7 av 10!

Sverige utmärker sig på ett flertal sätt: Vårt land låg länge rejält under EU-snittet vad gäller

”Det ska gå att leva i samförstånd i det svenska samhället med olika uppfattningar.”

giftermålstal. Vi är också det land i världen där högst andel som bor tillsammans inte är gifta.

”Som kyrka behöver vi börja göra upp med den inre sekulariseringen och det omgivande samhället ideologi/civilreligion, för att istället återupptäcka vår religions centrum...”

oss om hur vuxna lever sina liv) genomfördes aldrig, som att legalisera incest eller att ta bort lovlighetsåldern (acceptera pedofili). Men fortfarande kvarstår doktrinen som ideologisk grund – och upplever i dag något av en renässans.

GÅ I BRÄSCHEN – MED NÅD OCH SANNING

Kan denna situation vara en avgörande orsak till hur barn och unga mår i dagens Sverige? Att grunden som borde vara fast som hälleberget ersatts av mjukan sand?

2008 gick jag själv igenom en ofrivillig skilsmässa, och det har inte försvagat min övertygelse om det livslånga äktenskapets goda. Tvärtom. Inte minst känslan av att ”inte längre vara en familj” är en lamslående känsla för barn och vuxna – med existentiella verkningar – som behöver tas på allvar.

Den kristna kyrkan har alltid gått i bräsch för att motverka sin tids sociala misär, ofta till det omgivande samhällets hån. Det skedde under urkyrkans tid, men vi kan också tänka på hur 1800-talets folkväckelse gick hand i hand med nykterhetsrörelsen. Man avstod (och avstår) alkohol för

andras skull, som gick i kvav inför alkoholens stormverkningar. Man varnade.

Levi Pethrus menade att väckelse alltid gått hand i hand med att utmana den nöd och säga sanningen om den synd som präglar just den tid man själv är satt att verka i. I dag är det hög tid att göra detta för alla de som drabbats av familjesammanbrottet.

VAR BÖRJAR VI?

Som kyrka behöver vi börja göra upp med den inre sekulariseringen och det omgivande samhället ideologi/civilreligion, för att istället återupptäcka vår religions centrum: en korsfäst frälsare (och brudgum) som av kärlek ger sitt liv för världen – men särskilt för sin brud.

Skulle jag ge ett boktips för fördjupning ur ett självavårdande perspektiv vore det *What did you expect?* av Paul David Tripp. Redan bokens titel pekar på att våra förväntningar ofta ligger i linje med den romantiserade kärleksideologins. När vi borde bygga våra äktenskap på Guds nåd mot syndare i Jesus Kristus. Det är genom att lägga en rätt grund vi måste börja upprättelsen av äktenskapet – också som kristna par och kyrka.

Ola Nilsson är författare till *För äktenskapet – i tiden* och ordförande i stiftelsen Reformedia.

FAKTARUTA: NATUR- OCH MÄNNISKO-RÄTT

Naturren säger att det finns en rätt som står över den lag makthavarna stiftat. Från att ha trängts ut av rättspositivismen, som säger att det makten stadgar som rätt blir rätt, fick naturren en renässans efter övergreppen under andra världskriget.

De som verkställde Förintelsen bröt ju inte emot en enda tysk lag, eftersom Hitler hela tiden gav sitt agerande stöd i nya lagar. I Nürnberggrättegångarna sades förbrytarna därför ha begått brott "emot mänskligheten och civilisationen"; de borde ha förstått att det fanns en rätt över lagarna. Tanken känns igenom från Petrus ord inför sin överhet (Apg 5:29), men naturren behöver inte vara religiöst motiverad.

FN-deklarationen, och de bindande konventioner som följde, är naturrettliga dokument. Rättigheterna uppfins inte, utan upptäcks och förklaras, ungefär som USA:s Oavhängighetsförklaring säger: "Vi håller dessa sanningar för självklara, att alla människor är skapade lika, att de begåvats av sin Skapare med vissa oförytterliga rättigheter..."

SEA Papers är Svenska Evangeliska Alliansens (SEA) månatliga artikelserie inom evangelikal teologi och etik. SEA är ett nätverk av kristna tvärs över samfundsgränserna. Vår vision är:

- att bygga ett nationellt nätverk av evangelikala kristna i Sverige, som tillsammans och i sina olika sammanhang utvecklar och bidrar med evangelikal teologi och tillämpar den i församlingsarbetet, i den teologiska debatten och i samhällsdebatten
- att vara en konstruktiv kraft som i öppenhet, dialog och debatt driver ett evangelikalt perspektiv
- att förmedla impulser från och kontakter med den växande världsvida evangelikala gemenskapen

SEA:s teologiska bas utgörs av Lausannedeklarationen.